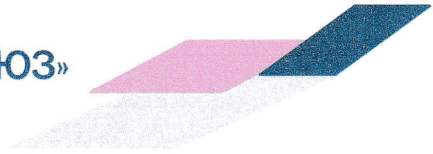

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «ЕНЕРГЕТИЧНИЙ СОЮЗ»
ГС «ЕНЕРГЕТИЧНИЙ СОЮЗ»
PUBLIC ASSOCIATION «ENERGY UNION»

Україна, 03057, місто Київ, а/с 56, Код ЄДРПОУ 43610044
Фактична адреса: Україна, місто Київ, вул. Смоленська 31-33, офіс 9
№ рахунку UA473510050000026006879004780 АТ «УКРСИББАНК»
Рішенням ГУ ДПС у Чернігівській області включена до Реєстру неприбуткових установ і організацій №74/25-01-53-04-35 від 08.05.2020р.
e-mail: energy.union.info@gmail.com www.energy-union.org тел: +380958162751

Вих.№28 від 24.05.2022 року

USAID

Енергетичне Співтовариство

Міністерство Енергетики України

НКРЕКП

НЕК Укренерго

**Щодо вжиття невідкладних заходів
для забезпечення стабільного
функціонування ринку електричної енергії**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «ЕНЕРГЕТИЧНИЙ СОЮЗ» звертається до Вас з проханням розглянути звернення та посприяти в провадженні змін в нормативну документацію. На нашу думку, подальше зволікання в ухваленні управлінських і регуляторних рішень у сфері енергетики спричинить колапс не лише цієї галузі, а й слугуватиме детонатором підриву всієї економіки, а разом із тим і соціально-політичної ситуації в Україні.

Із 24 лютого 2022 року в Україні триває повномасштабна війна, яка розпочалася з вторгнення армії російської федерації на територію суверенної України. Відповідно до Указу Президента «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, на території нашої держави запроваджений воєнний стан.

Усі без винятку учасники ринку електричної енергії в Україні сповна відчули на собі вплив війни, що триває до цього моменту. Незважаючи на це, підприємства енергетичної галузі України працюють у період воєнного стану, постачають електричну енергію, сплачують податки, фінансують волонтерів, займаються гуманітарною допомогою, надають допомогу Збройним силам України. Влада докладє значних зусиль для забезпечення стабільності постачання електричної енергії споживачам, **але є низка проблемних питань, які потрібно негайно вирішувати**, запроваджуючи зміни та доповнення до нормативної документації:

1. Станом на 21 травня 2022 р. існує проблема невиконання фінансових зобов'язань з боку ДП «Гарантований покупець» перед постачальниками універсальної послуги.

Надходження коштів від ДП «Гарантований покупець» для оплати послуги із забезпечення доступності електричної енергії для побутових споживачів у рамках механізму виконання спеціальних обов'язків не здійснюється.

Кабінет Міністрів України для виконання механізму спеціальних обов'язків (далі – ПСО) встановив фіксовану ціну на електричну енергію для побутових споживачів, що є значно нижчою за ринкову, на рівні 1,44 грн з ПДВ за 1 кВт·год за весь обсяг споживання до 250 кВт·год включно, та 1,68 грн з ПДВ за 1 кВт·год за весь обсяг споживання понад 250 кВт·год. Середня ринкова ціна електричної енергії становить 4,30 грн за 1 кВт·год з ПДВ.

Для реалізації відповідного механізму та уникнення надмірного фінансового навантаження на постачальників універсальної послуги (далі – ПУП), ПСО передбачає отримання ПУП оплати вартості послуги із забезпечення доступності електричної енергії для побутових споживачів (далі – Послуга) від ДП «Гарантований покупець» (далі – ГарПок). Різниця між 4,30 грн та 1,68 грн становить 2,68 грн.

Кошти, отримані від ГарПока, необхідні ПУП для:

- 1) сплати послуги з розподілу розподільчим компаніям (ОСР);
- 2) сплати послуги з передачі операторові системи передачі (НЕК «Укренерго»).

Загальна сума фактичної заборгованості ГарПока перед ПУП за Послугу станом на сьогоднішній день досягла кількох мільярдів гривень.

Тому, навіть за умови стовідсоткової оплати населення за електричну енергію та за відсутності оплати від ГарПока утворюється касовий розрив, який постійно збільшується; розподільчі компанії не отримують кошти за послугу з розподілу та, у свою чергу, не виконують інвестиційних програм; не мають коштів на ремонтні роботи та утримання мереж в надійному стані. Водночас, відсутність цієї оплати спричиняє несплату НЕК «Укренерго» послуги з передачі, і як наслідок, постачальник універсальної послуги потрапляє у статус «Переддефолтний» та отримує електричну енергію далі з балансуєного ринку. Це призводить до зростання ціни на електричну енергію для кінцевого споживача, але не до збільшення розрахунків, що лише погіршує вищезазначену проблему.

Платіжну кризу, яка спостерігається у всіх без винятку постачальників універсальних послуг, поглиблює відсутність раціональних і оперативних управлінських рішень, які мали би на меті вирівнювати платіжний небаланс та відновлювати ефективність виконання спеціальних обов'язків.

2. Проблема розрахунків за електричну енергію бюджетних установ.

Відповідно до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, що затверджений Постановою КМУ № 590 від 09 червня 2021 року, Казначейство та органи Казначейства здійснюють платежі за дорученнями клієнтів з урахуванням ресурсної забезпеченості єдиного казначейського рахунка у визначеній Порядком черговості.

Так, зміни щодо порядку виконання Казначейством зобов'язань в умовах воєнного стану почали «працювати». Платежі за енергоносії поки що затримані до відповідного наповнення бюджету. Казначейство та органи Казначейства здійснюють платежі за дорученнями клієнтів з урахуванням ресурсної забезпеченості єдиного казначейського

рахунка в такій черговості, що здійснення розрахунку за електричну енергію не наступить ніколи. Необхідно віднести платежі за електричну енергію до пріоритетної оплати.

У зв'язку із значною затримкою фінансування бюджетних установ, непогашена заборгованість за електроенергію призводить до **дестабілізації фінансового стану постачальника електроенергії, а також до можливого набуття останнім статусу «Переддефолтний» і в подальшому «Дефолтний» та унеможливає виконання умов наказу щодо сплати послуг операторам систем до 15 числа місяця, наступного за розрахунковим.**

З метою недопущення безперебійного постачання електричної енергії на об'єкти критичної інфраструктури та іншим споживачам, виконання постачальником взятих на себе обов'язків, визначених у відповідних договорах, а також попередження виникнення невідпущених ситуацій під час воєнного стану, **просимо вас негайно внести зміни до наказу Міністерства енергетики № 148 щодо граничних термінів сплати за послуги оператора системи передачі для застосування статусу «Переддефолтний» з 15 числа на 30 число місяця наступного за розрахунковим.**

Оскільки, пункт 1.7.1. глави 1.7. розділу I Правил ринку передбачає, що учасник ринку набуває статусу “Переддефолтний” при умові, якщо він не здійснив оплату послуги з передачі електричної енергії у строк понад 30 календарних днів з дати отримання акта приймання-передачі послуги, просимо на період дії воєнного стану цю норму, щодо набуття статусу “Переддефолтний” залишити незмінною, тобто, “протягом 30 календарних днів з дати отримання акта приймання-передачі послуги”.

Отже, фактичні розрахунки стартують після 13 числа місяця наступного за розрахунковим. За умови відсутності механізмів захисту оплати за поставлену електроенергію, засобів впливу на боржників та низькому рівні сплати, - **неможливо зібрати достатній обсяг коштів** для сплати послуг операторам системи у встановлені терміни та у повному обсязі. А набуття постачальником статусу «Переддефолтний» та «Дефолтний» зовсім унеможливає їх збір та призводить до призупинення роботи, і як наслідок – банкрутства постачальника за відсутності доступу до кредитного ресурсу в українських банках. Розширення часових меж для збору коштів до 30 календарних днів за фактично поставлену електроенергію із застосуванням механізмів обмеження її постачання для боржників дозволить значно підвищити рівень розрахунків на ринку електричної енергії між його учасниками та стабілізує роботу постачальників, операторів системи розподілу та оператора системи передачі.

3. Застосування статусу «Переддефолтний» і «Дефолтний» не стосується правових відносин постачальників з операторами систем розподілу.

Міністерство енергетики має внести зміни до наказу № 148 від 13 квітня 2022 року «Про врегулювання питань щодо постачання електричної енергії споживачам та розрахунків між учасниками роздрібного ринку електричної енергії у період дії в Україні воєнного стану», чітко визначивши, що статус «Переддефолтний» може надаватися постачальнику виключно оператором системи передачі, адже застосування цього статусу не стосується правових відносин постачальників з операторами систем розподілу.

У сьогоднішній редакції цього наказу пунктом 6 визначено повноваження «оператора системи», але до цього формулювання необхідно додати уточнення «оператор системи передачі». Така редакція документу чітко визначить, що лише НЕК «Укренерго» має повноваження надавати постачальнику статус «Переддефолтний». Оператори систем

розподілу не можуть мати такого права, адже вони здебільшого такі самі приватні компанії та учасники ринку, як і постачальники електроенергії.

Правові відносини постачальників та ОСР врегульовані нормами Закону України «Про ринок електричної енергії», Правилами ринку, Кодексу систем розподілу, та договорами про надання послуг з розподілу, які проте не передбачають набуття електропостачальником статусу «Переддефолтний» у разі нездійснення оплати послуги з розподілу електричної енергії.

4. Неврегульоване питання щодо закриття фактичного обсягу споживання у споживачів, що розташовані на території, де ведуться бойові дії.

Оператор системи розподілу хибно визначає обсяги споживання постачальниками за вільними цінами за лютий, березень і квітень 2022 року в тих регіонах, де ведуться бойові дії.

Розглянемо цю ситуацію на реальному прикладі. Підприємство в лютому 2022 року спожило 7000 кВт·год, але оператор системи розподілу, закриваючи розрахунковий місяць, вказує, що обсяг його споживання становив 9000 кВт·год. Своє рішення оператор системи розподілу пояснює тим, що це саме підприємство за лютий минулого року спожило саме 9000 кВт·год, а перевірити реальне споживання підприємства цього року оператор не може, оскільки почалося повномасштабне вторгнення.

Настав березень 2022 року. Оператор системи розподілу знову надає фактичні обсяги споживання електричної енергії по відповідному підприємстві у розмірі 9000 кВт·год, повторно посилаючись на дані аналогічного періоду минулого року та на неможливість перевірити фактичні показання через проведення бойових дій на його території. Але є одне але: у березні 2022 року підприємство не працювало зовсім, а отже не спожило жодної кіловат-години. До того ж, споживач попередив свого постачальника, що він не має наміру працювати, а постачальник попередив оператора системи розподілу, проте оператор системи розподілу все-таки вирішив визначити обсяг споживання на власний розсуд.

Також, ще у березні 2022 року постачальник за вільними цінами направив до оператора системи розподілу звернення про зміну постачальника для усіх своїх споживачів, у тому числі для вказаного вище підприємства. Постачальник пішов на цей крок, адже його офіс у Харкові у березні 2022 року був знищений окупантом: саме тому він не міг здійснювати постачання електричної енергії своїм споживачам. Проте оператор системи розподілу заплющує очі на звернення постачальника та нараховує, його споживачам обсяги споживання, а цьому підприємству ті самі 9000 кВт·год. Виходить, що, на думку оператора, підприємство у березні 2022 року здійснювало таку саму діяльність, як і у мирному Харкові у березні 2021 року, а розгромлений постачальник міг йому без проблем поставити 9 тисяч кіловат-годин.

У квітні 2022 року після купи скарг та звернень оператор таки ініціював процедуру зміни постачальника. Постачання підприємству з 5 квітня 2022 мав здійснювати постачальник універсальної послуги. Проте, передаючи підприємство новому постачальнику, оператор системи розподілу нараховує «старому» постачальнику 11000 кВт·год цього підприємства за квітень 2022 року. Тобто оператор системи розподілу вважає, що підприємство, яке не працює, спожило за чотири дні квітня 11000 кВт·год, а цю електричну енергію йому поставив постачальник, який теж не здійснює жодної діяльності. Крім того, новому постачальнику оператор нараховував 100 кВт·год за період з 5 по 31 квітня

2022 року. Саме так: лише сто кіловат-годин. Знову-таки, чим керувався оператор системи розподілу під час ухвалення такого рішення, – незрозуміло.

Звісно, кожен постачальник повинен розрахуватися за купівлю нарахованих йому обсягів та сплатити послуги з розподілу оператору системи розподілу та послуги з передачі оператору системи – НЕК «Укренерго». Проте, як ми пам'ятаємо, постачальнику було нараховано 29000 кВт·год, але підприємство спожило лише 7000 кВт·год. І зрозуміло, що за нараховані бозна-звідки кіловат-години розрахуватись споживач не може.

Після цілком обґрунтованих скарг споживача на виставлені рахунки, оператор системи розподілу зробив коригування та зняв ці обсяги з чинного постачальника, тобто постачальника універсальної послуги. Відповідно, у цього постачальника з'явилося від'ємне сальдо. Натомість ці обсяги досі «висять» на «старому» постачальнику, який вже знаходиться у дефолті.

Це був приклад однієї конкретної ситуації, проте на сьогодні ми знаємо, що у подібному становищі опинилися щонайменше 43 постачальники за вільними цінами. Кожен із них має сотні споживачів. Така ситуація відбулася через прогалини у нормативній базі. Відповідно до чинних нормативно-правових актів оператор системи розподілу може «вішати» всі гріхи на «старих» постачальників, заганняючи їх у дефолт. Таким чином, збільшується заборгованість цих постачальників за електричну енергію, яку вони «нібито» купили за високими цінами на балансуючому ринку, а також - заборгованість за послуги з розподілу та передачі.

Необхідно:

1. Перевірити дії операторів систем розподілу на відповідність нормам чинного законодавства та притягнути їх до відповідальності у разі виявлення порушень.
2. Ініціювати створення списку споживачів, які з 24 лютого 2022 року фактично припинили споживання/суттєво його знизили з метою подальшого перерахунку обсягів та сум за операторами систем розподілу та оператором системи передачі. На нормативному рівні чітко затвердити цей механізм у деталях, щоб кожному задіяному учаснику був зрозумілий алгоритм його дій, прав та обов'язків, а також детальні терміни. Доступ до споживачів на своїх територіях мають обласні військові адміністрації, що могли б зібрати дані для формування списків.
3. Ініціювати судові процеси щодо стягнення заборгованостей із боржників. У судових рішеннях зазначити, що така заборгованість пов'язана з воєнними діями РФ (якщо стосується) з метою подальшої компенсації заборгованостей РФ. Звісно, це питання вимагає глибокого опрацювання.
4. Ініціювати міжнародні судові процеси проти РФ з метою отримання компенсацій через збитки, завдані воєнними діями (можливо, колективний позов учасників ринку). Для цього процесу потрібні незаперечні документальні докази, свідчення свідків, а також підтримка української влади на найвищому рівні. Доцільно вже зараз формувати доказову базу, незважаючи на довгостроковість цього процесу.
5. Розробити та впровадити (за прикладом ринку природного газу) для споживача механізм заборони переходу від одного постачальника до іншого у разі заборгованості за електричну енергію.
6. Забезпечити дотримання термінів та розмірів розрахунків, зі сторони ДП «Гарантований покупець» за укладеними договорами відповідно до покладених спеціальних обов'язків.
7. Внести зміни до наказу № 148 від 13 квітня 2022 року «Про врегулювання питань щодо постачання електричної енергії споживачам та розрахунків між учасниками роздрібного ринку електричної енергії у період дії в Україні воєнного стану», чітко

визначивши, що статус «Переддефолтний» може надаватися постачальнику виключно оператором системи передачі, адже застосування цього статусу не стосується правових відносин постачальників з операторами систем розподілу.

8. Віднести платежі за електричну енергію до пріоритетної оплати бюджетними установами відповідно до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, що затверджений Постановою КМУ № 590 від 09 червня 2021 року.
9. Внести зміни до наказу Міністерства енергетики № 148 щодо граничних термінів сплати за послуги оператору системи передачі для застосування статусу «Переддефолтний» з 15 числа на 25 число місяця наступного за розрахунковим.
10. Внести зміни до постанови Кабінету Міністрів України №206 від 05.03.2022 р. та передбачити можливість припинення/зупинення надання житлово-комунальних послуг населенню у разі їх неоплати або оплати не в повному обсязі якщо об'єкти споживачів розташовані на територіях, де не ведуться бойові дії.

Беручи до уваги наведене, для недопущення колапсу в енергетичній галузі просимо в найкоротший термін прийняти невідкладні рішення щодо вжиття заходів для забезпечення стабільного функціонування ринку електричної енергії.

З повагою,

Голова спілки

Ольга Тагісва

